

Roosevelt pojasnil svoje stališče o vojnih dolgovih

V svojem odgovoru predsedniku Hooverju pravi, da se ne strinja z načrtom, ki predvideva imenovanje komisije, ki naj bi se pogajala z evropskimi dolžniki.

Albany, N. Y., 21. dec. — Franklin D. Roosevelt ne odobrava glavnih točk Hooverjevega načrta glede obnovitve diskuzij o evropskih vojnih dolgovih, ker se mu zde nepraktične. To je razvidno iz njegovega odgovora na Hooverjevo povabilo, naj bi sodeloval pri imenovanju komisije, ki bi vodila diskuzije o vojnih dolgovih a prizadevanjih evropskih držav. Roosevelt je informiral Hooverja, da nasprotuje imenovanju komisije, kakor tudi diskuzijam, ki bi poleg vojnih dolgov vključevale vprašanje razorožitve in svetovno ekonomsko konferenco, ki se o tvori spomladi.

V svojem odgovoru naglašava, da je pripravljen sodelovati z administracijo in ji nuditi svojo pomoč, vendar neče revidirati svojega stališča, ki ga je podal v izjavi po konferenci s Hooverjem v Beli hiši pred nekaj tedni.

Takrat je Roosevelt izjavil, da bi bilo v korist Združenim državam, ako bi se pogajale z vsako državo-dolžniko separatno in tako pogajanja naj bi se vršila potomo običajne diplomacije. V isti izjavi tudi naglašava pravilo, da ima dolžnik pravico vprašati za revizijo dogovorov o dolgovih in to pravilo mora biti veljavno tako za posameznika kot za državo.

Rooseveltov odgovor je sestavljen tako kot se je pričakovalo. On ni nikdar odobral taktike predsednika Hooverja, ki je običajno imenoval komisije, katerim je poveril reševanje narodnih in mednarodnih problemov. Ta metoda se je izkazala za nepraktično in ni nikdar prinesla pričakovanih rezultatov.

Novoizvoljeni predsednik je naklonjen neformalnim in separatnim diskuzijam, katere naj bi vodili posebni reprezentanti, katere bi on imenoval in s katerimi naj bi bil on v stalnih stikih. Ako bi kateri teh reprezentantov podal poročilo, s katerim bi se on strinjal, tedaj bi ga predložil kongresu zaenot s svojimi priporočili. Ta metoda se je izkazala za učinkovito v zvezi z reševanjem problemov v državi New York, kateri načeluje kot guverner. On namerava izvajati slično taktiko tudi kot predsednik Združenih držav, kot je razvidno iz njegovega odgovora predsedniku Hooverju.

Domač drobiž

Iz Waterburyja, Conn. — Pred par meseci je tu umrl nek Frank J. Gorske, ki je živel čudnaško samotaško življenje. Oprema sobice, v kateri je sam stanoval, je bila vredna komaj \$15. Ljudje so govorili, da je bil bogat, toda v krizi je menda vse izgubil. Zdal po njegovi smrti pa časopisi poročajo, da je zapustil \$1.043.686 premoženja v vladnih bonjih in drugih dobrih papirjih. Njegov brat Arthur H. Gorske, ki živi nekje v New Yorku, je menda njegov dedič. (Po imenu bi sodili, da je morda to bil sin Janeza Goršeta, slovenskega milijonarja v Chicagu, ki je umrl leta 1891. Ta Gorske je imel štiri sinove; dva sta morda umrla, o drugih dveh se pa nič ne ve, kje sta. Življenje tega Goršeta je opisal Jakob Zupančič v Amerikem družinskem koledarju pred par leti.)

Iz New Yorka. — V mestu New Yorku zdaj predvajajo prvi slovenski zvočni film "Ljubav in strast", ki je bil snet v Ameriki. Govorica in petje v filmu je slovensko. Film morda pride v druga ameriška mesta.

Iz Clevelanda. — Umrla je na porodu Mary Grame, roj. Noda, stara 22 let in rojena tu. Zaprta moža, dete, starše, tri brate in sestro.

AMNESTIJA ZA NEMŠKE POLITIČNE JETNIKE

Krog 15,000 jetnikov se bo vrnilo domov o božiču. Predsednik poziva državljane, naj respektirajo zakone.

Berlin, 21. dec. — Predsednik Hindenburg je včeraj izdal mirovni dekret, ki odpravlja izredna sodišča, ublažuje cenzuro tiska in ustvarja nadomestno zakonodajo v svrhu protikrivičije republike.

V posebni poslanici, ki jo je izdal zaenot z novo naredbo, Hindenburg avari nemški narod, da bo izdal nove zasilne ukrepe, ako ne bo publika respektirala zakonov o miru in redu. Naredba je nekakšen dodatek k trem dekretom, ki jih je izdala bivša Papenova vlada v prošlem poletju, ko so bile politične stranke zapletene v ljutih krvavih bitkah.

Državni svet je včeraj odobril predlog glede amnestije 15,000 političnih jetnikov in Hindenburg ga je že podpisal. Večina teh jetnikov je bila poslana v zapor zaradi kršenja naredb, ki jih je vlada izdala v kampanji proti terorizmu.

Amnestija je ena najliberalnejših, ki jih je izdala nemška vlada od l. 1918. Vse prosekucije, ki doslej še niso prišle na vrsto, so avtomatično ustavljene. Dalje daje amnestija popolno svobodo osebam, ki so bile vržene v ječo zaradi manjših prestopkov: radi sodelovanja v političnih pretepih, kršenja policijskih odredb in nepostavnih činov, ki so bili izvršeni pod pritiskom revščine.

Parlamentarni svet je včeraj odklonil predlog socialistov in komunistov, ki so zahtevali, da parlament odpravi zasedanje pred božičem. To pomeni, da se bo parlament sestel v januarju, toda datum otvoritve še ni določen.

Kubanški diktator povabil nasprotnike na konferenco

Havana, Kuba, 21. dec. — Predsednik Machado je včeraj pozval svoje politične nasprotnike doma in v izgnanstvu na konferenco, na kateri naj bi se zadenili na načrt, ki naj bi preprečil politične konflikte.

Tiskarji se izrekli za petdnevnik

Glavni stan tiskarske unije objavil rezultat glasovanja

Indianapolis, Ind., 21. dec. — Unijaki tiskarji, ki so uposleni pri časopisju, bodo po prvem januarju delali samo pet dni v tednu, naznanja glavni stan mednarodne tiskarske unije, ki je pravdar objavil rezultat glasovanja o predlogu glede akrajanja delovnega tedna.

Člani unije so se izrekli za petdnevnik s 32,073 proti 18,010 glasovom. V smislu sprejetega predloga bo vsak unijaki tiskar, ki je uposlen pri časopisju, izgrabil en dan v tednu, njegovo mesto pa bo šesti dan zavzel nadomestnik.

Krajevne unije, katerih člani so uposleni pri komercialnih tiskarskih podjetjih, se bodo morale na bazi nove regulacije pogajati z delodajalci v svrhu sklenitve aličnih pogodb z namenom, da se uveljavi petdnevnik na splošno.

Woodruff Randolph, tajnik mednarodne tiskarske unije, je objavil rezultat glasovanja o drugih predlogih. Ena od teh, katere je določala izpremembo glede plačevanja assessmenta, je bila poražena. Druga, ki je predvidevala revizijo penzijskega sistema, je bila tudi poražena s 26,113 proti 23,377 glasovi. Tretji je drugi predlogi, nanašajoč se na malenkostne izpremembe v ustavi, so bili sprejeti z veliko večino.

Samo pet odstotkov imigrantov

Washington, D. C. — Meseca oktobra je prišlo v Združene države le 797 naseljencev, to je pet odstotkov kvote. Stroge odredbe, da konzuli v tujemstvu smejo dovoliti naselitev v Ameriki le onim, ki absolutno dokažejo, da se bodo lahko sami preživeli v novi domovini, so reducirale imigracijo na to nizko število.

Se ena železniška družba propadla

Savannah, Ga. — Železniška družba Central of Georgia Railway je bankrotirala in 19. t. m. je bila izročena akraštavu federalnega sodišča. Illinois Central železnica je imela 20 milijonov dolarjev investiranih pri tej družbi.

FRANCIJA NE BO REVIDIRALA STALIŠČA

Načrt, ki ga je predsednik Hoover pojasnil v svoji poslanici kongresu, naletel na neugoden odmev v Franciji. — Anglija ne pričakuje ničesar od sedanje ameriške administracije

Pariz, 21. dec. — Med francoskimi uradnimi krogi prevladuje mnenje, da poslanica, katero je predsednik Hoover poslal kongresu, ne bo spremenila situacije in da bo vprašanje plačevanja dolgov ostalo nerešeno. Neki visoki francoski vladni uradnik je dejal, da ni nikakega razloga za revidiranje stališča, ki ga je zavzela francoska zbornica, ko se je izrekla proti plačilom obrokev na francoske vojne dolgeve v Ameriki, ki so zapadli 15. decembra.

Francoški vladni krogi poudarjajo, da Hooverjev načrt ne more služiti za podlago nadaljnjim razgovorom o vojnih dolgovih. Ako se pogajanja obnovijo, naj bi služile za bazo nekatere sugestije v notni ameriškega državnega tajnika Stimsona. Dogovor bi bil le tedaj nekaj vreden, ako bi obetal koristil tako Franciji kot Ameriki.

London, 21. dec. — Britski diplomati ne polagajo velike važnosti Hooverjevi poslanici, ki je bila poslana kongresu. Prišli so do zaključka, da ne morejo ničesar pričakovati ne od sedanje administracije niti od kongresa. Zanimajo se bolj za korake, ki jih bo podvzela Rooseveltova administracija in novi kongres, glede rešitve vprašanja vojnih dolgov.

Padeč sovjetskih naročil v Ameriki

Washington, D. C. — Naročila sovjetske Rusije za ameriške industrijske produkte so padla za 87 odstotkov v prvih desetih mesecih tekočega leta v primeru s isto dobo lanskega leta, se glasi poročilo zveznega trgovskega departamenta, ki je bilo tedaj objavljeno. Sovjetska naročila so znašala lansko leto \$94.077,500, letos pa samo \$12,082.000.

Pomanjkanje živil v sovjetski Rusiji

Vlada objavila nov dekret glede delitve odmerkov

Moskva, 21. dec. — Nova odredba, katero sta podpisala diktator Stalin in premijer Molotov in je bila včeraj objavljena, se nanaša na problem prehrane prebivalstva, ker je pomanjkanje živil postalo akutno. Odredba določa, da mora vsak delavec odalej naprej dobiti izkaznico, da bo deležen odmerkov v živilih in blagu. Brez te izkaznice ne bo mogel dobiti živil, izvzemaj na odprtih trgih, kjer pa se cene potrebnih stvari preveč povečujejo.

Izkaznice bo delavec lahko dobil le v podjetju, kjer je uposlen in nad katerim ima uprava direktno kontrolo. To pomeni, da bodo lahko le aktualni delavci in člani njihovih familij, ki so nesposobni za delo, dobivali odmerke v tovarniških prodajalnah.

Nova odredba se smatra za bistveno "mobilizacijo" vseh uposlenih oseb, kajti uprave tovarni in uradi so bili instruirani, naj ne izdajajo nikakršnih novih delavcem, ako se ti ne izkažejo za zanesljivimi potrdili od podjetij, pri katerih so bili prej uposleni. Vsak odpuščen delavec izgubi avtomatično pravico do prejemanja odmerkov.

Vlada pričakuje, da bo dekret postal disciplino med delavci in da bodo regulirani delavci prejeli večjo količino potrebnih kot doslej.

Velebiznis tira deželo v propad

Došim izguba na mesecih znaša skoraj milijard dolarjev, lastniki bondev iskajo, da se skoraj enake števila kot pred depresijo

New York, 21. dec. — Velebiznis je še vedno aktiven v kampanji za redukcijo med, kar pomeni redukcijo kupne sile velike večine ameriškega naroda, med tem pa kopiči velike fondne prebivalnega kapitala v rokah tistih, ki imajo vsa dovolj. Ta politika "stabilizacije" otežkuje prodajanje blaga na trgih in podaljšuje depresijo.

Na podlagi statistike, ki jo je objavila revija "Business Week", je vsota izplačanih med l. 1929 znašala \$83,262,000,000, lansko leto pa samo \$28,232,000,000. Skupna izguba na mesecih v zadnjih treh letih je tako velika kot skupna vsota izplačanih med l. 1929.

"Survey of Current Business", mesečni buletin, ki ga izdaja zvezni trgovinski departament, objavlja vsak mesec poročila o dividendah, ki jih plačujejo nekatere velike korporacije, in o plačilih obresti na industrijske, municipalne, državne in federalne bonde. To seveda ni kompletan rekord, vendar pa kaže situacijo v jasni luči.

Ta izplačila so l. 1929 znašala \$7,584,000,000, lansko leto \$8,200,000,000, letos pa sodijo, da bodo znašala \$7,200,000,000. Med tem, ko so ameriški delavci izgubili skoraj dvajset milijard dolarjev na mesdi lansko leto v primeru s l. 1929, bodo lastniki bondev prejeli v tem letu skoro tako visoko vsoto kot l. 1929.

Medzni delavci so kupci; lastniki delnic in bondev so investitorji. Vladajoči razred v Ameriki znižuje medzo in plače tako v privatnih industrijah kot v javnih. Rezultat te politike je poostrejša depresija. S tem, ko grmadijo neplodni kapital, potiskajo kupno silo navzdol, ker to zahteva sistem privatnih profitov, zaenot pa tudi kopljejo grob kapitalizem, v katerega se bo vrnil prej ali slej.

Brezposelnost v Italiji raste
Rim, 21. dec. — Ob koncu novembra je število brezposelnih delavcev v Italiji naraslo na 1.038,000, to je 160,000 več kot pred enim letom.

ŽELEZNIČARJI SE UPIRAJO NOVIM ŽRTVAM

Ker imajo močne organizacije, bodo lahko vodili boj proti magnatom, ki zahtevajo medne redukcije

Chicago, 21. dec. — Zastopniki železniških kompanij in uradniki železniških organizacij so se sešli v Chicagu, da diskusirajo o važnih vprašanjih. Rasprave bodo trajale več dni, kajti magnati hočejo, da ostane redukcija medze, ki je bila sprejeta v januarju t. l. in je veljavna za eno leto, še nadalje v veljavi, obenem pa šele, da železničarji pristanejo na nadaljnjo redukcijo za deset odstotkov. S tem ciljem pred očmi so magnati že napravili prvo poteso in takoj naleteli na trdovraten odpor.

Magnati argumentirajo, da bodo železnice vržene v bankrot, ako unije ne pristanejo na redukcije. Oni hočejo zaščititi profite bankirjem in lastnikom bondev in delnic. To je njihova glavna skrb. Dejstvo, da se bo depresija poostrejša, kar medne redukcije pomenijo znižanje kupne sile, magnati ne upoštevajo.

Atmosfera je napeta. Začasna redukcija, ki je bila uveljavljena v januarju, bo ostala permanentna, ako bodo magnati uspešni, kar pomeni izgubo \$800,000,000 na mesec letno. A. F. Whitney, predsednik eksekutivnega odbora železniških bratovščin, je še odgovoril na argumente magnatov. "Vi zahtevate nove žrtve od nas," je dejal Whitney. "Zakaj naj bi jih mi doprinesli? Ali bi te prinesle prosperiteto? Medne redukcije niso pravo sredstvo za restavriranje prosperitete. Ako se tisti, ki kontrolirajo ameriško bogastvo, še niso nič naučili iz depresije, ako ne morejo ustaviti naraščanja brezposelnosti in ne znajo upravljati bogastva v svrhu zaopolnitve delavcev in zvišanja kupne sile ameriškega ljudstva, tedaj nam ne preostaja drugega kot boj proti medznim redukcijam. Vse tiste, ki igrirajo redukcije, smatramo za ljudake sovražnike."

Železniške unije so dobro pripravljene za uspešen boj proti magnatom. Njihove unije so močne in znajo tudi enotno nastopati. V tedniku "Labor" imajo vplivnega zagovornika, poleg tega pa imajo štabe tehnikov in statistikov, ki se lahko merijo s silnimi štabi železniških kompanij.

Preiskave evikcije vojnih veteranirov

Washington, D. C. — Senator McKellar je zagotovil svoje prijatelje, da je njegova resolucija, ki zahteva senatno preiskavo evikcije bonusne armade, resna stvar. Rekel je, da bo napel vse sile za pospešitev akcije v senatnem odseku, da pride njegova resolucija čim prej na razpravo v višji kongresni zbornici.

Mehiški zunanji minister demisioniral

Mexico City, 21. dec. — Manuel C. Teller, minister za zunanje zadeve v Rodriguezovem kabinetu, je včeraj podal ostavko, toda razloga ni navedel. Teller je bil mehiški poslanik v Washingtonu, predno je prevzel pozicijo v kabinetu, deset let.

Massen imenovan za upravitelja zavarovalne družbe

Chicago, 21. dec. — Federalni sodnik Walter C. Lindsey je imenoval Johna J. Massena in J. A. Mothlanda za upravitelja Northern States Life Insurance Co., ki je prišla v konkuro.

"Vesel božič!" — Nansen Jerger.

— Federalist Pictures

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narednica: na Zbirnem domu (Ivan Čiglar) in Kanadu \$4.00 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na tovarstvo \$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$6.00 per year.

Čene oglaševanja po dogovoru. — Naklada se ne vrata.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2557-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBERS OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Razne vesti

Bridgeport, O. — Seja soc. kluba št. 11 dne 18. dec. je bila dobro obiskana. Izvoljen je v staro odbor za leto 1933. Kot izgleda, bomo dobili zopet nekaj novih članov. Sklenjeno je bilo, da se delo in aktivnost podvojita za prihodnje leto. Prihodnja seja namesto 15. jan. bo 21. jan. ob 7. zvečer, ker se 14.—15. jan. vrši konferenca tajnikov soc. klubov za državo Ohio v Clevelandu. Tajnik kluba št. 11 bo na konferenci. Drugače se bodo seje vršile vsako tretjo nedeljo ob 10. dopoldne.

Program priredbe kluba na starega leta večer 31. dec. je sledeči: Igra "Novoletna resolucija". Osebe: bankir Kraus — Joseph Snoy, njegov sin Milan — Tony Kravanja, Bimbo, njegov prijatelj — John Blatnik. Zora, njegova služkinja, Vera Hribernik. "Sonnet Without Music", deklamira Philip Snoy. "International", delavska himna, poje Joseph Snoy ml., spremnja na klavir Margaret Snoy. "Mush and Poke Undertakers", angleški komični prizor. Osebe: Louis Gorenc in Albin Potnick. Nastop pevskega odseka s par pesmimi. Sledi plesna zabava do leta 1933.

Ne prezrite tega večera! Posetite to priredbo od blizu in daleč, zakar vam ne bo žal. S tem boste dali članstvu kluba pogum za bodoče delo, ki ga je še dosti. Priredbe kluba so bile vedno dobre in dobro obiskane. Upamo, da bo tudi ta. Klub bo tudi v bodoče gojil dramatično in petje. Se opozarja tukaj živeče stare, da dajo svoje hčere in sinove v dramski ali pa v pevski odsek. Oboje je lepo in koristno. Naloga kluba je lepa, ker goji kulturo med mladino in odraslimi. Klub je naredil dosti dela v letu 1932 za volilno kampanjo soc. stranke, imel shode, članstvo je nabiralo podpise, delilo letake in platforme. Naše delo ni bilo zaman. Kjer je sedež kluba, je stranka več kot podvojila glasove od zadnjih volitev.

Pripravljamo se za občinske volitve. To stane dosti truda in denarja. To boste članstvu pocitali, ako se udeležite njih priredbe, katera bo v ta namen. Klub se zahvaljuje vsem, ki ste mu pomagali in ali na roko na njegovih priredbah. Priporočamo se tudi v bodoče. Ključemo tu živčim, da se pridružijo našemu gibanju, da bomo skupno delali za cilje, do katerih smo upravičeni in katere zastopa soc. stranka. Kajti, dokler ne dosežemo tega, bomo vedno sužnji. Kot stalen čitatelj in naročnik Prosvete želimo vsemu članstvu boljše novo leto kot je bilo 1932. Da bi se res enkrat delavstvo zdramilo in stopilo v vrste, v katerih bi moralo biti. Želim, da Prosveta dobi dosti naročnikov, da bo še naprej naša učila nauke delavske zavednosti. Zaeno želimo celemu gl. odboru in članstvu SNPJ srečno novo leto!

Joseph Snoy.

Kronika kanadskih rudarjev

New Waterford, C. B., N. S. Can. — V Prosveti št. 285 je bil priobčen moj dopis o butlegarskih majnah, v katerem sem poročal, kako se je delalo in kopal premog, vsak zase, nekateri pa za prodajo, kot so rekli "za trg", in da je bilo letos že pet oseb ubitih pri tem delu.

Od 16. nov., ko sta bila dva ubita, se s kopanjem še ni popolnoma prenehalo. Dne 21. novembra so bili zopet trije mladi fantje zasuti. Dva so rešili, eden je mrtev. Po tej nesreči je bila v tujkah novih novinah napovedana odprta vojna proti vsem butlegarskim majnarnjam. Najprej se je oglasila Dominion Coal & Steel kompanija. Izjavila je, da je sprva zatila oči in da ni imela nič proti, če si njeni delavci sami kopljejo premog kolikor ga za zimo potrebujejo (kar je bilo tudi dano na znanje). Ali s tem se je pa začela pravčata raketirska industrija. Potem imenuje vse kraje, kjer je na stotine butlegarskih rogov v obratu. Daljo kompanija priznava, da so rove, v katerih so premog kopali pravi majnarnji, pregledali kompanijski nadzorniki in jih dobili v

pravem stanju, tako glede varnosti pri delu in glede zraka. Vsi, ki so bili zasuti in ubiti, so bili mladi fantje, ki še nikdar niso v pravi majni delali in se niso znali varovati.

Kompanija je izjavila, da je bilo to poletje v teh rovih najmanj 25 tisoč ton nakopane in prodane premoga in da bo sedaj z vso silo ta obrat ustavila. Omenjeno je tudi bilo, da se je med butlegarji začela prava vojna radi cen premoga. Eden drugemu so konkurirali a cenami, pa ne navzgor, ampak navzdol, tako da sedaj se že prodaja po \$3 tona. Ker se pa premog ni ne tehta, zato pa so to ne tudi zelo lahke.

Kompanija je dala na znanje, da vsak kdor bo šel kopati premog nepostavno na njeni lastnini, da bo aretiran in tožen pri sodniji. Drugi dan je policija že prišla devet voznikov s premogom in so bili na sodniji kaznovani (po \$10). Odkrat je vse končano.

Poročal sem že enkrat, da v je Novi Šotiji UMW tudi večina premogarjev obrnila hrbit in da se je ustanovila nova unija. Sedaj se imajo vršiti pogodbe za nov kontrakt. Ali kompanija noče ničesar slišati o novi uniji. Pravi, da je ne pripisuje. Ker z UMW ima vse stare kontrakte podpisane. Sedaj se bo šele začela vojna, ker k UMW spada komaj okoli 3000 mož, k novi uniji pa 7,800 mož.

V River Herbertu, N. S., je bila zadnji teden plinska eksplozija, pri kateri je bilo pet majnarnjev ubitih.

Herman Drobesh, društ. 568.

Koncert in božična mladinskega zbora

Brooklyn, N. Y. — Kdo se ne spominja božičnih dni, ko smo v starem kraju peli one prelepe pesmi? Spomin na to nam omehča dušo in počutimo se zopet kot otroci. Vodstvo mladinskega zbora predstavi naš slovenski mladinski zbor s svojim prvim koncertom na Stefanov dan dne 26. dec. v Slovenskem narodnem domu. Slovenska mladina bo prepevala. Nad 80 jih je. Pomislite kako bo zaigralo srce vsakemu, ko bo slišal navdušeno pesem iz mladih otroških grl v materinem jeziku. Prisostvoval sem parkrat skušnjam, ki jih vodi Anton Subelj. Čudil sem se, kako natančno izgovarja mladina slovenske besede. Vsa čast Subelju, da se je lotil tega težkega dela, poleg svojih številnih koncertnih nastopov, ki jih ima med Amerikanci.

Program je izbran. Višek programa bo pač pesem "Božična noč" od skladatelja Adamsa za solo, mladinski in odrasli zbor in klavir. V tej točki bo nastopilo nad 80 pevcev in pevke. Solo bo pel baritonist Anton Subelj, dirigiral bo profesor Milan Trošt in na klavirju bo spremljala mala Paulina Subelj. Zanimljivo sledijo vesele slovenske narodne pesmi in kratek dramski prizor s petjem — "Sirota" — kjer bo igrala glavno vlogo šestletna Danica Cerar. Novost bo za našo naselbino že tudi splošno petje občinstva v dvorani. Namreč vsakdo je povabljen, da poje z mladinskim zborom "dolenjske poskočne." Re-

sedilo k tem narodnim melodijam je tiskano na programih. Brez dvoma jih vsak zna.

Nazadnje bo prišel Miklavž z velikim košem in bo obdaril vse otroke, ki bodo navzoči pri koncertu.

Vstopnina je samo 50c za odrasle, mladina pa je prosta.

Začetek je ob štirih popoldne. Dajmo mladini poguma za nadaljnji razvoj, zato naj nikogar ne manjka in dvorana naj bo zasodena do zadnjega kotlička.

Pripravljala odbor.

Petnajstletnica "Svobode"

Detroit, Mich. — Zopet se želimo ogledati v naši priljubljeni Prosveti, ki jo zelo rada čitamo. Upam, da jo tudi mnogo drugih cenj radi njenega raznovrstnega in podučljivega gradiva. Prosveta je list, katerega bi pač vsak Slovenec moral imeti v svoji hiši in ga bi moral na ta način pomagati vzdrževati. Časi so namreč takšni, da so nastale težkoče tudi za naš dnevnik.

Delavske razmere v Detroitu so pod ničlo, ravno tako je z malimi trgovinami. Če ni denarja, kako naj si delavec kupi svoje potrebščine? Ljudem so se tudi želodci skrčili v teh slabih časih. Tako je pri nas, tako je v drugih mestih, malih in še posebno pa v velikih. Velika mesta so seveda bolj prizadeta.

Na kulturnem in društvenem polju pa dobro napredujemo kljub slabim razmeram. Naše pevsko društvo "Svoboda" se pridno vadi v predpripravih, da nas bo spet iznenadilo na 15. januarja. Nastopili bodo mladi pevci in pevke. Videli boste, da se lahko tudi tu rojena naša mladina nauči našega jezika in petju in lepi izgovorjavi. Zato pa ne smete zamuditi te krasne prireditve, zakar vam seveda ne bo žal. Kdor želi vstopnice, ki se bodo prodajale v predprodaji po 35c in pri vratih po 40c, naj se zgleda pri pevecih "Svobode". Prireditve se bo vršila na zapadni strani 15. januarja. To bo proslava 15. letnice "Svobode". Vsalet tega uljudno vabimo tudi rojake iz drugih naselbin, da se udeležijo, če le morejo.

Mary Jurca.

Se o perutinarstvu

Presto, Thomas Run, Pa. — (S potovalne perutinarske so.) — Nisem mislil, da je v tej naselbini toliko zanimanja za perutinarstvo. Imeli smo šolo dva večera skoraj do polnoči. Bilo je tudi več tu-rojenih med udeleženci. Iz tega se vidi, da se rojaki zelo zanimajo za to pogo kmetijstva. Vseh udeležencev je bilo enajst, kar je zelo lepo, da se rojaki v takem številu zanimajo za perutinarstvo v tako mali naselbini. Sola se je vršila v Sk. zenski dvorani.

Kadar bodo vse šole končane po slovenskih naselbinah, bo prišel profesor iz državnega poljedelarskega kolegija učenec še nekoliko podučiti. Zbrali se bomo nekje v sredini naših naselbin. Ako ne pride profesor, ga bo nadomestil okrajni farmaki zastopnik.

Organizirajmo se dobro in se držimo skupaj ter se udeležimo v obilnem številu. Sedaj imamo čas in priliko, da pridemo do potrebnega znanja o perutinarstvu, ker nam gre na roke dežava. Jaz bom obdržal šolo po vseh naših naselbinah, zato je dobro, da se udeležite povsod v obilnem številu. Dobili bomo tu-

di premične slike o perutinarstvu in roji. Naša država (Pa.) nam da tudi brezplačne korespondenčne tečaje in farmarske knjižice (bulletins).

Kdor mli na take tečaje in na knjižice, naj piše na naslov: Frank Lukancich, Midway, Pa. Vse zaštevno bo dobil pri meni brezplačno. Državni kolegij me je pooblastil, da sam lahko dam vse potrebno, če vidim, da se oseba v resnici zanima in da bi se ne metale proč take tiskovine, ki jih plačujejo ljudje z davki. Od države ne dobim niti centa, zato sem primoran, da računam zelo majhno vsoto za take okrožne perutinarske tečaje.

Upam, da bo vsak učenec tudi to upošteval. Vsakemu je znano, da imam s tem mnogo stroškov in dela. Država ne da drugega zastoj nego knjižice, katere moram sam naročiti in plačati vse stroške za naročino, znamke, papir itd. Kar so naročili v tej naselbini, sem dobil vse povrnjeno. Stroške za premične slike bom moral tudi jaz plačati (prevzorne stroške). V teh slabih časih moram tudi jaz vedeti, da je vsak cent dobrodošel. Zato pa ni treba, da bi kateri rojak radi tega izostal iz šole. Sporočite mi kjerkoli se vam vidi, da bi bilo umestno obdržati tako šolo, da bi bilo vsaj par učenec; jaz sem pripravljen jih podučevati, ker ne vzame dolgo časa, da se podučijo ljudi le bolj o važnih predmetih. Lepo se zahvaljujem rojakom, ker so mi dali na razpolago dvorano brezplačno in za obilno udeležbo.

Frank Lukancich.

Nastop slovenske mladine

New York, N. Y. — Na Stefanov dan, v ponedeljek 26. decembra bo prvič nastopila tu-rojena mladina slovenskih staršev s krasnim programom božičnih in narodnih pesmi v Slovenskem domu, Brooklyn, N. Y. Pripravili jih je za ta koncert Anton Subelj, društvo "Domovina" pa se ni ustrašilo stroškov in povabilo je Miklavža iz starega kraja, da bo prišel in obdaril mladino.

Program, ki je edini te vrste in prvikat izvajam med nami, bo otvoril Louis Rupnik s kratkim posrednim govorom. Nato bodo zapeli naši malčki, katerih je nad 60, razne pesmi. Mnogi, ki so prisostvovali vajam mladinskega zbora, se čudijo, da se je mladina mogla pripraviti za tak obširen program v tako kratkem času. Ob tej priliki je marsikatero oko roslo.

Da bo še večja vez med otroki in občinstvom, je vsakdo vabljeno, da poje zadnje točko sporeda z mladino vred, kar je označeno na programih kot "splošno petje občinstva v dvorani." Spored je prav srečno izbran. Povsod se pozna spretna roka Anton Subelja. Da mu mladina udn sledi, se vidi v tem, da je zbor v kratkem času narasel na tako veliko število.

Začetek koncerta in božičnice je točno ob 4. popoldne. Prosim, pridite ob napovedanem času, kar mladina postane neprepeljiva, če se jo pusti predolgo čakati. Pripeljte s seboj svoje otroke, ker Miklavž bo obdaril vse, kakor mu je naročilo društvo "Domovina."

Pripravljala odbor.

P. S. — Naj bo omenjeno, da bo pevsko društvo "Domovina" peelo slovenske božične pesmi v New Yorku na radijski postaji WOV (1130 K, 265 M) v soboto 24. decembra ob 3:30 pop.

V ovčji koži

Spokorno ovčjo kožo je navlekla zdaj gospoda, ki nam tako velikodušno reže "duševni kruh". Zgodil se je čudež: prelevili so se v anjele, torej nekaj imenitnejšega je to, kot tisti dogodek, ki ga opisuje sv. pismo, da so se namreč angeli skazili v hudiče. Naš najsestnejši list je uvedel delavski vestnik, začel je pretakati s socializmom pobavane krokodilove solze. Pravi pri vsaki priliki, da je cerkev na strani delavstva in naglašja, da je katoliški pokret pravzaprav naperjen proti kapitalizmu. V nedeljo smo zopet čitali, da se nasprotniki cerkve radi poslužujejo do skrajnosti obrabljenih krilatice, da pridobijo delavstvo, češ, da cerkev drži z bogatimi, namreč s kapitalisti. Nadalje trdi gospodje v ovčji koži, da nasprotniki nimajo nobenega dokaza, da cerkev res drži s kapitalisti.

Mi pa, ki težimo za tem, da pridobimo delavstvo, saj smo vendar samo delavci, mi delavci torej pa predobro vemo, saj govorimo vsa zgodovina o tem, da je bila cerkev kapitalistična ustanova že zaradi tega, ker je bila vedno v službi kapitalističnega družabnega reda, in saj je bila glavna opora fevdalizma, ki sega tuintam celo v našo dobo, vemo torej, zakaj katoliški tiak hoče še vedno slepiti delavstvo in zakaj neprestano trobenta, da bodo le krščanske ideje rešile svet.

Bojte se jih! — Povsod brizgajo ta jagnjeta opij, da bi še vedno uživalo ubogo delavstvo "duševni kruh", da bi bilo duševno zasluženo, kajti duhovne sužnje je lahko zaslužiti tudi socialno in materialno. Zavedno delavstvo ve, zakaj je bil takšen krik, da je vera v Mehiki v nevarnosti, ko je vlada zaplenila ogromna posestva cerkveni gospodi, da bodo tudi delavci lahko uživali sadove svojega dela, ve, da so se bali za vero samo toliko, kolikor je bilo zaradi tega ogroženo njihovo gospostvo. Cerkev je že zdavnaj pozabila, da je Kristus rekel, da njegovo kraljestvo ni od tega sveta. Vsa zgodovina nam dokazuje, da je cerkev vedno stremela po svetovni nadvladi, ne le tedaj, ko je postal lahko razničen kralj le tisti, ki ga je kronal papež, nego tudi dandanes, ko pošilja misijonarje med naravna ljudstva, da jih duhovno zaslužijo. In predobro vemo, da se v življenju izražajo vsi lepi nauki v najgrše namene. Vemo, da ima največ teh naukov v zakupu kapitalizem, Kristusovega pa sveta katoliška cerkev.

V tistem članku si drznejo celo citirati papežovo okrožnico, češ, da so tudi takšni katoličani, ki zlorabljajo vero ter skušajo s njenim imenom pokriti svoje krivične, umazane dejanja. Okrožnica pravi, da so ti katoličani krivi, da se cerkvi očita, da drži s kapitalisti. Radi bi vedeli, zakaj se je naš pod krščanstvom razvil kapitalistični družabni red? Gospodje v ovčji koži nam naj bi tudi pojasnili, koliko je krščanstvo, ohranilo katoliško zavezilo kapitalizem in zakaj ni v svojem dvatisočetnem gospostvu uveljavilo lepih Kristusovih naukov, saj je vendar imela cerkev dovolj časa! In naj se ne hvalijo, da je cerkev odpravila suženjstvo, kajti delavec je danes še bolj zaslužjen kot je bil v starem veku, ko je imel vsaj hrano, zdaj pa navadno ne zasluži niti toliko, da bi se enkrat na dan pošteno najedel. Tudi duhovne svobode delavcev dandanes ne uživa, saj mu cerkvena oblast kaj hitro rada zamaši usta posredno ali neposredno.

Tiste rubrike, ki jih nazivajo delavski vestnik, pa naj raje prekrete v "opij, namenjen delavstvu". Nikar se ne pretvarjajte v jagnjeta, saj vaša ovčja koža ni pristna.

—Sol. v Delavski Politiki.

Psihogimnastika

Berlinski zdravnik dr. Ernst Rothe si je izmislil nov način za zdravljenje ananjev. Po njegovem se da s smotreno vežbo odpraviti vsako takšno pogreško, sistem za to se imenuje "Psihogimnastika".

Ta telovadba se prične že pri knjigah, ki jih je Rothe zbral že v celo Psihogimnastično knjižnico. Značajem brez samozvesti daje čitati n. pr. Harrisovo avtobiografijo, tistim, ki jih je strah strahov, daje Edgarja Poeja (preganja tako rekoč hudiča z belcebubom). Za vsak duševni nedostatek ima primeren roman ali drugo knjigo, ki človeka spravi za korak naprej. "Knjižna dieta" pa je seveda le delec duševne gimnastike. Igra, oziroma različne vrste iger učinkujejo različno na različne duševnosti in utegnejo imeti torej v določnih primerih določen uspeh.

Sport, ples, družabnost, kopeli, prava telovadba, tudi prava dieta utegnejo v tej in tej obliki odpraviti to ali ono napako. Rothe je postavil med drugim pravilo: "Delaj, česar te je strah ali česar ne zmoreš, v tako ublašeni obliki, da baš še zmoreš in zveš to dejanje s kakšnim užikom." N. pr.: Nekega otroka je nekoč ugriznil pes in zdaj se ne boji samo psa, temveč tudi koz, preprega, brad itd. Treniraj otroka počasi, tako da se ne bo več bal psa, pokaži mu ga n. pr. sploščka od daleč, pozneje bližje in mu daj slajčico ob vsaki takni priliki. Poleg taknega treninga eksistira še sanjski trening, s katerim si pripravljamo poljubne sanje, trening za spanec, za spomin itd. Rothejev sistem je sploh združitev Psihogimnastične metode s Adlerjevo individualno Psihogimnastiko in sugestije.

Ameriška industrijska dinastija Rockefeller ne bo izumrla. To je John D. Rockefeller III. na svojem poročnem oddihu na otoku Bermudi.

—Fotografirano.

Vesti iz Jugoslavije

DEMONSTRACIJE V LJUBLJANSKEM DRAMSKEM GLEDALIŠČU

Protesti v nekem delu slovenskega tiska proti uprizoritvi komedije "Veseli vinograd" se je končalo z demonstracijo v teatru in nastopom policije

Ljubljana, koncem novembra. Ze nad 20 dni se vrši v Ljubljani po časnih in v privatnih razgovorih huda, debata o slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani. Ves ta spor je bil že dolgo v zraku, dolgo že so pisali o slabem vodstvu našega najvišjega gledališkega zavoda pri Slovenceh in zahtevali, da se umetniški nivo našega gledališča mora spet dvigniti, ne pa padati do višine samo zabavnega zavoda, ki sega po burkah in komedijah neumetniške, sumljive in škodljive kvalitete. Vse to pa je z vsilo silo bruhnilo na dan ob letošnji premieri komedije "Veseli vinograd", ki jo je nemško napisal znani dramatik Zuckmayer. Debata je zavzela tem večji obseg in tem ostrejši ton, ker je vodstvo borbe proti takemu gledališču prevzel klerikalni dnevnik "Slovenec", katerega uredniki in gledališki kritiki iz vseh zadnjih 20 dni akordno vsak dan napadajo gledališče oz. njegovo upravo, ki je začela namesto umetniških del uprizorjati "svinjarije" in "kulturne škandale".

Nismo hoteli sproti sporočati o tej dolgovezni debati, ki je pogosto stopila v napačno smer in prestopila včasni meje stvarne debate, a zdaj, ko se je vsa stvar končala z demonstracijo, policijo in menda z definitivno odstavitvijo omenjene komedije z repertoarja — zdaj ne bo škodilo, če vam referiramo potek tega spora.

Kakor sem že zapisal, je bilo pričakovati lepega dne, da si zaradi teatra skočijo ljudje v lase. Vodstvo ljubljanskega gledališča — katerega upravniki so Oton Zupančič, ravnatelj drame Pavel Golia, operni ravnatelj pa Mirko Polić — res ne vodi našega gledališča baš idealno. Priznati je treba, da je dalo gledališče posebno v prvih sezonah po prevaru mnogo zelo dobrih predstav in da se je teatrska umetnost začela takrat pri nas lepo dvigati. A kakor se je lepo dvigala z dobrimi predstavami v dobrih uprizoritvah, tako je zadnje sezone začelo naše gledališče padati. Posebno lansko sezono je ljubljanska drama uprizorila celo vrsto ničvrednih burk, ki so ali brez vsake umetniške vrednosti ali pa mizerne, za naš gledališki razvoj škodljive vsebine. Na efekt preračunane burke iz komedije, kakršne so začeli pisati nemški in francoski komediografi po razmahu nemških tonfilmskih operet, ki se upirajo človeškemu razumu in čustvovanju, nikakor niso moge obogatiti našega repertoarja. Gledališki kritiki, ki jim je razvoj našega gledališča res pri srcu in pri katerih odločajo le umetniške kvalitete uprizorjenih del, so pogosto v svojih poročilih opozarjali upravo našega gledališča, naj vendar pazi, kaj počne. A lani se je vsa sezona odigrala v znamenju komedij in burk in prav v takem znamenju se je pričela letošnja sezona.

Prve dni novembra je ljubljanska drama uprizorila prvič Zuckmayerjevo komedijo "Veseli vinograd", ki slika en dan in eno noč življenja na vasi v vinorodni pokrajini ob Renu. Komedijska je grobo naturalistična igra, ki se začneja s kupčevanjem v vinogradu, popivanjem in pretepanjem v gostilni, nadaljuje se v ljubezni vrtini utici, gromovju in celo svinjari in konča z zoro, ki pozdravi tri ljubezenske, poročne pare, ki so se našli v noči, ko se jim je po povitem vinu "natura kar izirvala". V vsej komediji se nič posebnega ne zgodi, sestavljena je iz samih prizorčkov, katerih nekateri so pesniško lepi, drugi (večina) pa spet tako grobo naturalistična "odkritost in razgaljenost", da je celo naturalisti ne prenesejo. A ti prizori so ti isti okvirji, nad katerimi se nekateri naslajajo, drugi pa zgrajajo. Dejstvo je, da komedija ni

gocena umetnine, po vojni ste preložili na naš jezik marsikaj lepega, čeprav tudi marsikaj nepotrebnega. Ves narod je gledal v Vas nekakega prvaka živčih pesnikov, vključno temu, da smo se močno spogledali, ko Vas pred leti ni našel med onimi slovenskimi možmi, ki so se izrekli za najelementarnejše pravice svojega naroda. Grenko smo tedaj občutili to vrzel na on listini. Pred nekaj tedni smo sami z Vašim člankom o "notranjem Slovenstvu" doživeli novo razočaranje. Ali sedaj zaključujete svojo kariero s tem, da niste preprečili uprizoritve menda največje nedostojnosti, kar se jih je kdaj vtihotapilo v našo umetnost? To si kratkoročno in enkrat za vselej prepovedujemo tudi od Vas! Slovensko ljudstvo preživlja danes prežalostne čase, nima niti za kruh, zato ne bo s svojimi pristadanimi parami plačevalo takih umazanij, kakršne je doživelo te dni, ko nosite vso odgovornost za pota našega gledališča Vi! — Tako "Slovenec" nekaj dni po premieri.)

Tretji poraz pa je doživelo vodstvo gledališča v nedeljo 27. novembra, ko je drama spet napovedala uprizoritev "Vesela vinograda". Klerikalci so nakupili mnogo vatpnic in jih razdelili med akademiki in drugimi svojimi ljudmi z namenom, da priredijo v gledališču demonstracijo in da s tem dosežejo definitivno odstavitev te komedije z repertoarja. In ko se je zastor dvignil in so igralci izpregovorili prve besede, so začeli žvižgati, demonstrantje so vstali, na oder so vrgli nekaj gnilih jajc in steklenico s salmijakom. (Suflerja je kar omedlela.) Nekdo od demonstrantov je sredi parterja vstal in začel govoriti, zastor je moral pasti, prihitela je policija, ki je pometala demonstrante s silo iz gledališča. Demonstrantje so demonstrirali še po mestu, dokler jih policija ni razgnala.

(Pa še nekaj se je zgodilo. Potem, ko se je komedija pred plico zasedeno dvorano odigrala do konca, je prišlo do incidenta še v kavarni. Tamkaj so napadli Bratka Krefta. Zakaj? Zaradi tega menda, ker je Kreft branil in se boril za "Veseli vinograd", pisal o tej komediji in njenih velikih odlikah v "Jutru", pobiral podpise — in ugodnega večera celo vodil predstavo, čeprav je bil on izrežal, marveč šest. In ko je ponoči po predstavi stopil Kreft v kavarno, je planila skupina demonstrantov — akademikov — ki je sedela v unionski kavarni — proti Kreftu, ga zamerjala s konfidencijami in denuncijami, trdeč, da je pomagal policiji v gledališču metati akademike na cesto s tem, da je kazal nanje, in ga tudi nekoliko pretepla, tako da se je Kreft moral s družbo umakniti iz kavarne. Verjetno pride ta stvar še pred sodišče.)

Verjetno pa je tudi, da se je po tej demonstraciji gledališka uprava definitivno odločila, staviti komedijo z repertoarja. Omeniti treba tudi, da je predsednik Zveze slušateljev ljubljanske univerze takoj po demonstraciji odšel z deputacijo k upravniku Zupančiču v gledališče ter v imenu Zveze protestiral, da je gledališče s policijsko silo dalo pometat akademike iz poslopja na cesto.

Toliko o dogodkih. — Čeprav je videti po vsem namenu borbe "Jutro" za "Slovenec" (proti), da so nespretni debaterji zvelikli pogosto debato v tako smer, da so ustvarili videz, da gre za politično ozadje, čeprav je "Slovenec" klancje cenzorja in paragrafa prav tako obsodil vredno kakor policijsko metanje demonstrantov iz gledališča — je treba pibiti, da je bila taka prireditel, taka uprizoritev že v originalu ne bogve kako dobre komedije vredna odklonitve in vredna napada. V tem si je vsa trezna javnost na jasnem, v tem se strinja tudi literarna javnost, ki ima vsaj nekaj okusa in mnogi srca za našo gledališko umetnost. Slovensko gledališče naj izprejema v svoj repertoar samo zares dobre tuje komade, tujih ponevencih ali samo pol uspešnih poizkusov pa naj ne sprejema.

Se nekaj: na očitek, da naše gledališče uprizarja preveč plehkih burk in velemestno-zabavno eksportno robo, odgovarjajo nekateri kaj radi, da sicer te stvari res niso nič prida za nas v rasti našega gledališča, da pa si s tem gledališka slabotna blagajna vsaj nekoliko opomore. Res je, da je ljubljansko gledališče najbolj zapostavljeni državni pastorek centralnih gledališč v državi, res je, da so za letošnjo sezono v Beogradu spet črtali domala cel milijon Din podpre našemu gledališču in res je, da se teater mora ozirati tudi na dobičkanostnost predstav, ki jih sprejema v svoj spored. Toda če povemo, da je ljubljanska drama lahko uprizorila pri naši publikii petdesetkrat "Hamleta", če povemo, da je pred nekaj sezonami bila največkrat igrana visoko kvalitetna stvar, kakršna je "Krog s kredo", če torej tudi visoko umetniško, dobro zrežirane predstave prav tako polnijo blagajno, je tudi tisti očitek o naši neumetelnosti.

Sprito res cele poplave filmsko-operetno cenjenih komedij in burk (Cerkvena miš, Takšna je prava, Nekdo itd.), ki se vrstijo že drugo sezono preko našega odra, pa se človeku vdi res kar neverjetno, da bi ta repertoar sestavljalo umetniško vodstvo gledališča samo po svoji volji in svoji inicijativi. Človek ima vtis, da sedežle pri sestavljanju repertoarja še neka nevidna roka, diktira take predstave, ki ljudi, naše male ljudi malega mesta samo zabavajo, jim zabrisujejo razglede in zakrivajo poti. Gledališče pa je vsota vseh umetnosti, ki stopijo tu najkonkretnije in najboljše do človeka. Zato mora gledališče voditi! Zato je treba paziti nanj!

M. K.

Ustrelil ga je. — Skupina fantov iz Breznice pri Ormožu je prišla v nedeljo 27. t. m. zvečer v vas Prerad v občini Polanci, kjer so se ustavili pred hišo posestnika Kandriča. Tamkaj so imeli neko domačo slavo, pa je Kandričev sin Ignac povabil fante, naj vatpilo v hišo na kožarec. Brez poviča pa ga je nekdo od vinjenih fantov udaril. Prišel se je pretep. Oče Kandrič je silil, kaj se dogaja zunaj, vzel je puško ter stopil pred hišo. A takoj so ga napadli, mu vzeli puško ter ga začeli pretepati. Ko je sin Ignac opazil, da je oče v nevarnosti, se je istrgal in pihel v hišo, vzel drugo puško, jo nabil ter planil nad fante. Ker fante še niso odnehal, je dvakrat ustrelil ter smrtno zadel 22-letnega hlapca Franceta Emeršiča, ki je klečal na staremu Kandriču. Nekaj fantov se je razbežalo, Ignac Kandrič sam je zbežal v temo. Njegovega očeta so prepeljali v ptujsko bolnico, ker ima hude notranje poškodbe, njegov sin se je javil v sodišče, mrtvega Emeršiča pa so odnesli v mrtvašnico.

Fantovski poboj. — V Pristernikovi gostilni v Hočah pri Mariboru so se na večer pred narodnim praznikom — torej močje v rodoljubnem razpoloženju — stopili fante z nekim lovskim paznikom. Pri tem je 24-letni delavec Ivan Holcer obležal z razparanim trebuhom, 24-letni delavec Franc Kirbiš pa z razmrazeno desno nogo. Oba sta doma iz Skokov. Prepeljali so ju v mariborsko bolnico, kjer je stanje Holcerja zelo resno in bo poškodbam najbrž podlegel.

Umrl so: V Kozarjih je umrla gostilničarka Ivana Kušarjeva, v Škottanju lezni trgovec Anton Rožič, star 50 let, v Leskovcu pri Krškem upokojeni mornarski kapetan Vladimir Pfeifer, v Ljubljani 84-letna Jera Kosce, v Rožni dolini — Ljubljana Marija Morvatova, v Ljubljani 70-letna Ivana Debeljakova, v Zgornjem Kašlju 72-letna Terezija Tomšič.

Ameriška knjiga o Jugoslaviji. — Knjige, ki ni, a baje se obeta. Te dni je namreč dospel v Dubrovnik publicist in urednik "New York Herald" Ripley. Izjavljuje, da bo prepotoval Jugoslavijo ter napisal o nji knjigo. Časnikarjevo "Pohujšanje v dolini šentložijski" bodo baje še to sezono uprizorili v nekem pariskem gledališču. Farso je prevedel v francosko beograjski Srh Mihajlo Kovačević, pomagal pa mu je Hrvat Pasarić.

Ali bivajo ljudje tudi na drugih zvezdah?

(Nadaljevanje)

Sedaj si pa ogledimo stvar še od druge strani. Dokazano je, da se naš sistem rimske ceste razširja, hiti narazen. Temu pojavi je najbrže varok naslednje: Telo, katero izžareva energijo, bodisi svetlobno ali toplotno, stalno izgublja na gostoti. To izžarevanje traja že bilijone let. Sistem rimske ceste se vrti sam okoli sebe, samo valed težnosti in privlačnosti zvezd, iz katerih obstoja. Ker se pa njihova telesnina že bilijon let zmanjšuje, se je s tem zmanjšala tudi težnost in privlačnost, in ne more več tako zelo pritegovati druga druge, kakor je bilo to pred označeno dobo. In ker je bila rimska cesta preje gostejša, je bila seveda tudi možnost zbliznja dveh zvezd veliko večja, in nastanek planetnega sistema veliko močnejši kakor sedaj. Če pomislimo, da se je ta možnost v prejšnji dobi kar stokrat zvečala — še sedaj bi bila komaj vsaka tisoča zvezda-solnce obdana s solničnim sistemom. Nadalje je znano, da je izmed tisočih zvezd le eni dana gotova množica na mokrote in pravila toplota, da bi na nji lahko vzkloščilo življenje. Tudi, ako bi imela vsaka zvezda stalnica svoj planeti sistem z desetimi planeti, še sedaj bi komaj med stotisočimi zvezdami planet, na katerem bi bilo življenje res mogoče. Vsekakor pa se lahko računa, da je med sto milijardami zvezd v naši rimski cesti — milijon planetov, na katerih bi bilo življenje vsaj možno.

Planeti, sposobni za življenje pa še niso obljubljeni. Kako je prispelo življenje na našo zemljo — se še ne ve določno. Morebiti je nastalo na naši zemlji, ali pa je prispelo skozi svetovni prostor s kakoga drugega planeta. Nastanek življenja iz mrtve stvarine se na zemlji še ni opazilo. Obstojajo pa na zemlji bitja iz organizmov, katere so se najprvo tvorila v morju. In ako so bitja nastala na naši zemlji, tedaj lahko računamo, da je izmed milijona svetovnih teles, na katerih so dani pogoji za življenje, vsaj nekaj takih, ki posedujejo vsaj nekaj morja, ki jim omogoča nastanek organizmov. Potem je tudi tam nekje nastala rastlinska vegetacija in živalstvo, katero pa ne more biti dosti različnejše od našega, katero je vzniklo v morju, ker slednjic je le malo in omejeno število možnosti za ustvarjanje življenja sposobnih organizmov. S tem pa še ni rečeno, da bi na nebesnih telesih morala obstojati pametna bitja. Življenje na zemlji je obstajalo že stotine milijonov let, in šele proti koncu te dobe so se pojavila razsodna bitja. Po sedanjih nazorih je človek nastal le na edinem mestu naše zemlje, in le valed cele vrste določenih pogojev. Za kraj se sedaj še vedno prereka. In ako bi manjkali samo eden izmed teh pogojev, na svetu najbrže ne bi bilo pametnega bitja, kakor je to sedaj človek. Predvsem je nesporno dokazano, da se je človek razvil na kopni zemlji.

Kopna zemlja pa lahko nastane samo na planetih, kateri imajo luno. Po današnjem nazoru je nastala luna prav tako valed mimosolne zvezde, ki jo je iztrgalo iz naše zemlje, kakor je to zemlja nastala iz solnce valed kake mimosolne zvezde. Le valed tega dejstva lahko na planetu nastane tako velika globina, kamor se izteče ogromne množine vode, ker sicer bi zalila vso površino planeta.

In razum je tako neprecelljivo orožje v boju za obstanek. Da, živo bitje, ki pokaže že vsaj prve znake razsodnosti, pridobi velike prednosti, da premagava svojega nasprotnika. Valed tega moramo vsaj domnevati, da je na katerih svetovnih telesih nastala kopna zemlja, na kateri so se razvila razumna bitja. Edino živo bitje na zemlji, s katerim se človek lahko primerja, so sesalci. Da obstojajo pametne ptice, ribe, raki in ostale manjše živali, si skoro ne moremo predstavljati. Naše mnene ne bo predržno ako trdimo, — če na drugih planetih obstojajo pametna bitja, bodo ta ime-

la vsaj aličnost z našimi sesalci. S tem pa še ni rečeno, da bi ta bitja morala siliti človeku. Sesalci se dele v mnogo razredov, ki so med seboj zelo različni. Veverica in konj, oba sta sesalca, a sta si tako različna in niti malo ne silita človeku.

Razumljivo je, da lahko pričakujemo najbolj razvit razum le pri tvorih pokončne hoje in ker valed tega lahko uporabljajo spretnje ude za raznovrstna opravila. Le tako bitje lahko temeljito izrabi svoj razum. Pa kljub temu še preostane nešteto možnosti, da se zunanost razsodnih bitij usmeri drugam. Zničemer se to ne do bolj dokazati kot z dejstvom, da je na zemlji v zadnjem milijonem razdobju nastala neštevna množina raznovrstnih bitij, in nobena izmed njih se ni ponovno povrnila. Kakšen so bile prvotne oblike, iz katerih so se prvotno razvile, odgovorjajo vedno prilikam, ki so takrat obstojale na zemlji. Ne moremo pa trditi, da so se življenske prilike na drugih planetih vrstile po istem redu, kakor na naši zemlji in da so se razumna bitja razvila iz prav enakih prednikov kakor pri nas.

Bili bi izredni pogoji, ako se bi na drugem svetovnem planetu našlo razumno bitje, ki bi našem človeku-belokošču siliti vsaj toliko kakor avstralski Zamoore. Zamoreci so istega izvora kakor mi, le pred davnim, davnim časom se je celina razdelala, in deležni so bili drugih klimatičnih pogojev, valed česar niso mogli slediti našemu kulturnemu napredku. Njihova telesna razlika je malenkostna v primeri z njihovim načinom življenja. Nestalni in nemirni, le včasih obvarovani pred vremenskimi neprilikami lasijo po zemlji. Oblike navadno ne posedujejo niti sile in pale, — o učinkovitem orožju pa, ni govora. Ne posedujejo lastne pisave in po pripovedovanju raziskovalcev, niti lastne religije. Ne znajo tkati in izdelovati lončene posode in ne pridobivati kovin. Ne pečajo se s poljedelstvom, temveč žive se s koreninami, ki jih dobe v gozdu ali s polji, moderadi in žuškii, ki si jih lahko nagrabijo s roki.

In ako so naši najbližji sorodniki tako različni od nas samih, kaj naj potem pričakujemo še na oddaljenih planetih? Pa seveda: Kje imamo dokaz, da so bili pogoji za razvoj razumnih bitij ravno na zemlji najbolj ugodni? Prav gotovo nobenih. Še celo nasprotno, druge so bili gotovo ugodnejši. In ako je to res, da obstoja kak drug planet, na katerem so se najprvo razvila razumna bitja, tedaj so oni vsekakor na višji stopnji napredka, kakor smo to mi. Morebiti so se tam razvila bitja, ki nas mnogokrat prekažajo s svojim razumom. Ali se nam bo kedaj posrečilo priti s njimi v stik? S sigurnostjo se to ne more trditi! — B. R.

(KONEC)

Epstein sestavlja načrt brezposelnostnega zavarovanja

Washington, D. C. — Eksekutivni odbor splošnega brezposelnostnega komiteja je poveril Abrahamu Epsteinu sestavo zakonskega osnutka federalnega brezposelnostnega zavarovanja, ki bo predložen kongresu to zimo. Epstein je tajnik American Assn. for Old Age Security. Epstein je nedavno izjavil, da je brezposelnost dosledni produkt sedanjega ekonomskega sistema in da je socialno zavarovanje potrebno, ker omogoča najboljše razdelitev bremena brezposelnosti.

Rapidno naraščanje samomorov v Nemčiji

Berlin. — Nemško časopisje prinša dnevno kratka poročila o samomorih, za katere je odgovorna depresija. Vest o samomoru kakšnega velikega kapitalista se pride na prvo stran, toda poročila o samomorih delavcev so skrita na notranjih straneh, mnogo pa sploh ni objavljenih. V enem samem mesecu si je v Berlinu končalo življenje 181 ljudi. Število samomorov v Nemčiji lansko leto je bilo 18.356, več kot 50 na dan.

Governor Pinchoi grozi s preiskavo

Uradniki delavskega departmanta predložili evidenco o silnem izkoristitvi neupijanih rudarjev

Harrisburg, Pa. — (FP) — Governor Pinchoi je zagrozil, da bo zahteval od državne legislature imenovanje posebne komisije, da uvede preiskavo v položaj neupijanih rudarjev, ki so predmet silnega izkoristitja s strani operatorjev v zapadnem delu države. Nedavna preiskava, ki jo je vodil državni departament za delo, je te dni objavila svoje poročilo, v katerem je rečeno, da operatorji stalno izničujejo mezde, da zahtevajo previsoko stanarino od rudarjev, ki žive v kompanijskih hišah, in računajo pretirane cene za potrebščine, katere morajo rudarji kupovati v kompanijskih prodajalnah. Celo za premog, ki ga morajo rudarji kupovati pri operatorjih, morajo plačati dvakrat višjo ceno kot železnice in drugi odjemalci.

Rudarke družine nimajo denarja niti kredita in se ne morejo izseliti, ako so zadolžene pri kompaniji, tudi v slučaju, da se jim nudi prilika do zaslužka v drugih krajih. In kompanijske hiše ne smejo vzeti pohištva brez dovoljenja operatorjev. Odkar so izgubili unijo, nimajo svojega nadzornika pri tehtanju premoga in tako so rudarji oaleparjeni na vseh straneh.

Poročilo zaključuje s izjavo, da morajo dobrodelne organizacije skrbeti za mnogo rudarskih družin, katerih redniki morajo garati skoro zastoj v premo-gonikih.

Farmerji predložili zahtevo senatu

Policija ustavila pohod pred kapitolom

Washington, D. C. — (FP) — Farmers National Relief konferenca je predložila zahteve kongresu in o teh se je vršila kratka debata v senatu. Te zahteve so vključevale federalno pomoč v gotovini, višje cene za poljske prideleke, črtanje posojil, ki so jih farmerji dobili od vlade za nakup semen in krme, in zaostalih davkov, razglasitev moratorija za farmske dolgove in ustavitve evikcij in prodajanja zadolženih farm na javni dražbi.

Ko je 332 delegatov iz 26 agrarnih držav, ki so prišli na konferenco, organiziralo pohod, jih je policija ustavila, ko so prispeli pred kongresno palačo. Policiji je poveljeval inspektor Headley, ki je videl v tem pohodu novo "rdečo zaroto". Ko je bil obveščen, da nekateri senatorji in kongresniki žele sprejeti farmerske delegacije iz svojih držav, je Headley dovolil delegacijam, v katerih pa ni smelo biti več kot deset članov, vstop v kongresne urade.

Senatorji Frazier, Nye, Wheeler in Blaine so obljubili reprezentantom farmerskih organizacij, da bodo upoštevali njihove zahteve in skušali izposlovati vladno pomoč.

Šedem trgovcev s premogom go-ljufalo revele

Chicago. — Preiskava, ki jo je vodila posebna komisija, je potrdila obtožbe, da privatne tvrdke, katerim komisija plačuje za premog in jestvine, dostavljene brezposelnim rvevlem, so dajale slabše blago po cenah boljše blaga. Komisija je zdaj razveljavila pogodbe s sedmimi tvrdkami, ki tržijo s premogom. Vse te firme so sleparile.

Trgovski klerki sprejeli redukcije

Butte, Mont. — Po več teden-skih pogajanjih med unijo trgovskih klerkov in delodajalci so klerki pristali na redukcije mezde za deset odstotkov.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Jack London:

ŽELEZNA PETA

Socijalni roman.—Prevel Ivan Vuk.

Kolonel Van Gilbert je pozabljil docela, da je bil predsednik in da je zahteval uljudnost, da tistim, ki so proslili besede, da besedo. Vstal je, vrgel svoje ramena, svojo zgovornost in svoje samobitno v zrak, pri čemer je vedno Ernesta radi njegove mladosti in radi njegovega hujkanja ljudi zmerjal in divje napadal delavski razred, govorec o njegovi neveljavnosti in neveljavnosti.

"Kot advokat ste najtrdovratnejši, na eni točki se krčevito držite, mož, ki sem ga sedaj videl," je začel Ernest svoj odgovor na njegovo tirado. "Moja mladost nima nič skupnega s tem, kar sem izjavil. Tudi neveljavnost delavskega razreda nima nič z obtožbo. Jaz obtožujem kapitalističen razred za slabo gospodarstvo. Vi niste odgovorili. Niti poskusili niste odgovoriti. Zakaj? Ker nimate odgovora. Vi ste mojster tega zbora. Vaša, razen mene, visi na vaših ustih, da bi slišal odgovor. Zato pričakujete odgovora iz vaših ust, ker sami ne znate odgovora. Jaz sam, kakor sem že omenil, vem, da mi ne boste odgovorili, nego, da niti poskusili ne boste, da bi odgovorili."

"To je nezumno," je vzdihnil kolonel Van Gilbert. "To je zmerjanje!"

"Da ne odgovorite, je nezumno. Nikdo pa ne more biti intelektualno zmerjan. Zmerjanje je pravičnava naša bistvena duševna navada. Osvobodite se. Dajte mi intelektualni odgovor na moje intelektualne obtožbe, da je kapitalistično gospodarstvo napadeno."

Kolonel Van Gilbert se je obdal s molkom in njegov obraz je kazal neprijeten, premišljen izraz, kakršen se pojavlja na obrazu moža, ki se ne mara prepirati s pretepačem.

"Potolažite se," reče Ernest. "Ne bodite maledužni. Dosedaj še noben član vašega razreda ni mogel ovreči teh obdolžitvev."

Obrnil se je k onim, ki so težko čakali, da dobe besedo.

"Sedaj vam je dana priložnost. Le udarite! Samo ne pozabite, da vas pozivjam: Dajte mi odgovor, katerega je zamudil dati kolonel Van Gilbert."

Ni mi bilo mogoče vsega, kar se je govorilo v diskuziji, zapisati. Dosedaj si nisem nikdar predstavljal, koliko besed se lahko izgovori v treh urah. Na vsak način je bilo sijajno. Čim bolj se se njegovi nasprotniki razburjali, tem bolj jih je in naravno vzpodbadal. Obvladal je polje znanosti z enciklopedijskim gospodarstvom. Prebadal jim je živce mojestersko, rabeč pri tem le besedo ali frazo. Opozorjal jih je na njihove nelogične točke. Tisto tam je bil napaden silogizem, oni zaključek ni imel nobene zveze s prvo predpostavko, ker je bila prva predpostavka goljufiva, zakaj, vsebovala je zvito prikriti zaključek, ki bi se moral šele preizkusiti, da bi se dokazal pravilnim. Zopet drugo je bila pomota, a sledeče je bila nasprotna trditve tega, kar je bilo v vseh učbenikih tiskano kot dejstvo.

In tako je prišlo, da je moral udrihati med to smedo misli na levo in desno, ter drobiti njihove napadne in nelogične trditve.

Vedno je zahteval dejstva in zavračal teoretične diskuzije. Njegova dejstva so jim pripravila Waterloo. Ako so napadali delavski razred, je udaril vedno nazaj: "Osel imenuje drugega dolgočusom. To ni odgovor na trditve, da imate vi sami dolga ušesa." In vsakemu in vsem je rekel:

Po valovih Donave široko...

(Beležke iz popotnega dnevnika.)

Pa tudi pri nas so se sledovi. Je mnogo imen mest in rek, ki so keltskega porekla. N. pr. I-bar (Grb), Karanovo, Tara, Lab, Sar (Skadr), Skadar, Stari Vlah itd. Stari vlah n. pr. ima ime po nekem znamenitem keltskem plemenu Volcae, Vlah. Nemci so sploh imenovali z imenom Walach, Vlah, vse Kelte, a pozneje so to razširili na druge južne, negermanske narode. Slovani so imenovali Vlahe polatinjene narode. Karanovo pomeni mesto rudarjev in Keltsi so se sploh mnogo zanimali z rudarstvom. V planini Tari je bil kult keltskemu bogu "Taru". Skadar se je imenoval "Skodra", po enem najzavežnejših keltskih plemen na balkanskem polotoku — Skordisani. Tudi ime Beograd, ki so ga Rimljani imenovali Singidunum, je keltskega izvora...

"Vi ste zares živa zgodovina," je rekla Tea in rožnate ustnice so se dotaknile cvetov vrtnice. "Ali ko so Rimljani po dolgih in krvavih bojih z iliri in keltskimi Skordisani obvladali balkanski polotok, so preimenovali, kajpada, vse te kraje!"

"Da. Današnje Srbijo so imenovali Gornja Mezija s razlokom od Male Mezije — Bolgarke. Utrdili so Beograd v moč-

"Zakaj niste moje trditve, da je vaš razred napadeno gospodaril, ovrgli? Govorili ste o drugih rečeh in o rečeh, ki so drugega značaja; odgovorili pa niste ničesar. In seveda zato, ker nimate odgovora."

H koncu diskuzije je govoril gospod Wickson. Bil je edini, ki je ostal miren in Ernest je postal z njim s spoštovanjem, katerega drugi niso bili deležni.

"Saj ni potreben noben odgovor," je rekel previdno in premišljeno. "Vso to diskuzijo sem zasledoval z začudenjem in nejevoljo. Na vas sem nejevoljen, slavna gospoda, ki ste člani mojega razreda. Obnašali ste se kot školski otroci, ker ste se dali speljati v diskuzijo deloma radi etike, deloma radi spretnega govora navadnega politika. Bili ste premagani. Bili ste zgovorni, ali vse, kar ste rekli, je bilo samo brečanje. Brečali ste kakor mušice okrog medveda... Slavna gospoda... tam stoji medved."

Pokazal je na Ernesta.

"In vaše brečanje je ščegetalo samo njegova ušesa."

Verjmite mi, položaj je resen. Ta medved je danes zvečer stegnil svoje šape, da nas zdrobi. Rekel je, da je poldrug milijon revolucionarjev v Združenih državah. To je resnica. Rekel je, da hočejo vzeti naša vladajoča prava, naše palače in ves purpurni sijaj. Tudi to je resnica. Sprememba družbe pride, ali morda ona ni ta, katero pričakuje medved. Medved je rekel, da nas bo zdrobil. Kaj, ako mi zdrobimo medveda?"

Glasovi so zopet zabučali v veliki dvorani in pritrjevali so drug drugemu sporazumljivo in z gotovostjo. Njih obrazi so bili trdi. Bili so borci.

"Ali medveda ne zdrobimo z govorancami," je nadaljeval Wickson mirno in brezstrastno. "Mi napovemo medvedu lov. Ne bomo mu odgovarjali z besedami. Naš odgovor bo zapaden v težah. Mi imamo oblast, tega ne bo oporekal nikdo. Potom te oblasti hočemo ostati gospodarji."

Obrnil se je nenadoma k Ernestu. Trenutek je bil dramatičen.

"To je naš odgovor. Zakaj gubiti besede. Ako stegnemo vaše opevane močne roke po naših palačah in našem purpurnem sijaju, vam bomo pokazali, kaj je moč. V rjovenju granat in šrapnelov in v krohotanju strojníc bo slišen naš odgovor. Pod našo peto bomo zmečkali revolucionarje in stopali preko njih trupel. Svet sliši nam, mi smo njegovi gospodarji in naš mora ostati. Kar se tiče armade Dela, rečem, da je ležala na tleh od začetka zgodovine in jaz čitam zgodovino pravilno."

In na tleh mora ostati, dokler bom jaz in moji in naši potomci imeli oblast. To je beseda, to je kraljica besed — oblast. Ne bog, ne zlato, nego oblast. Vlivajte si jo na jezik, prežvekovajte jo, dokler vas ne opeče! Oblast!"

"Odgovorili ste mi," je rekel Ernest mirno. "Bil je edini odgovor, ki ste ga mogli dati. Oblast! Ona je tisto, kar mi oznanjamo delavskemu razredu. Mi vemo, in iz bridkih izkušenj vemo predobro, da vas ne gane nobena prošnja za pravico, pravičnost in človečanstvo. Vaša arca so tako trda, kakor vaše pete, a katerimi stopate po obličju ubogih, ki ležijo na tleh. Zato smo oznanjevali oblast. Z oblastjo naših glasovnic na volilni dan vam iztrgamo vladu."

(Dolje prihodnjik.)

no trdnjavo, v kateri so bile njihove legije. Sezidali so še mnogo druga mesta ob Donavi in po Srbiji. Videli boste, ko se bomo peljali blizu Železnih vrat, rimsko cesto ob obrežju in Tranjano tablo. Ko je znameniti rimski cesar, Teodor Veliki, razdelil obširni imperij na zapadno cesarstvo z glavnim mestom Rimom in na vzhodno cesarstvo z glavnim mestom Carigradom — Bizantinijo — so dobili G v vzhodnem cesarstvu premoč.

Hitro so istanili rimski jezik in prosveto in zato se tudi imenuje Grško ali Bizantinsko cesarstvo. Beograd je prišel pod Bizantince. Imenovali so ga Singidon.

Začelo pa se je veliko preseljevanje narodov. Z vzhoda so se pojavljali vedno novi narodi in v divjih bojih uničevali evropske narode. Zapadno rimsko cesarstvo ni vzdržalo teh narodov, vzhodno pa se je komaj ohranilo. Prek naših krajev so pustošili: Sarmati, Huni, Avari, Goti, Slovani, Franki in Bolgari — dokler jih cesar Justinijan zopet ni vrnil Bizancu. S tem je postalata tudi važna obmejna točka napram novemu, franko-germanskem cesarstvu. V 11. in 12. stoletju je Beograd zabeležen pod imenom Alba Graeca. Slovenci, ki so se priselili v to ozemlje v začetku 7. stoletja so ga imenovali: "Beli Grad" in odtod sedanje ime Beograd. Celó 12. stoletje je trajala vojna okrog njega in za njega med Grki (Bizantinci) in Madjari, ki so prišli v 9. stoletju v Evropo in se nastanili na levi strani Do-

nave. A potem, vse do 15. stoletja je bil Beograd največ v rokah Madjarov...

"In kdaj je postal Beograd naš?"

"V dobi Nemanjićev so prišli Srbi do večje državne moči in kralj Stevan Prosvetani je dobil Beograd od Grkov, a nato je padel pod Madjare. Car Dušan je pri Beogradu strašno pobil ogrskega kralja Ludvika Velikega, in ga nato močno utrdil. Knez Lazar ga je porušil, a njegov sin, despot Stevan Visoki, ko ga je dobil od Sigmunda, ogrskega kralja, ga je naredil za svojo prestolnico. Pod Stevanom Visokim je bil Beograd najznamenitejša aradilica za ves balkanski polotok."

"A potem so ga obvladali Turki?"

"Pod despotom Đurđem je prešel zopet Beograd v madjarske roke, ker je Đurđević dobil zanj mnogo mesta v Sremu in na Ograkem. Madjari so ga imeli do 1521. leta. Turki so ga dvakrat oblegali, a zaman. Madjari so ga s pomočjo Srbov obranili. Pri prvem obleganju ga je obranil kot madjarski poveljnik, Srb iz Primorja, Jovan Talovac i. 1440. V drugem obleganju pa Jovan Hunjadi, ali kakor ga je narod klical — Sibinjanin Janko. L. 1456. je strašno pobil Turke. Po smrti ogrskega kralja Matije Korvina, katerega Sloveni imenujejo Kralja Matjaža, so nastale na Ograkem nepravice. In l. 1521 je sultan Soliman Veliki osvojil Beograd. Silna je bila tedaj Turčija.

Turška vojska l. 1683. je bila celo pred Dunajem pod poveljstvom velikega vezirja, Kara Mustafa. No, poljski kralj, Jan Sobieski je to vojsko premagal in rešil Dunaj. Kara Mustafa pa je dobil svilen vrvice za vrat, ter spi večni sen v Beogradu.

H koncu 17. stoletja je zasedel Beograd bavarški knez Maks Emanuel, a l. 1717. ga je vzel Turkom princ Evgen Savojski. L. 1739. so Turki Beograd zopet obvladali. L. 1789. pa ga je osvobodil general Laudon. Od tó tista slovenska pesem:

"Stoji, stoji tam Beli grad, — tam Lavdon vojvoda stoji... pred krdom teče reka, ki da bi gnala mlinske kamne tri..."

Pred svetovno vojno, ko še Kalimegdan ni bil od avstrijskih krogel obstreljen in sedaj kot lep sprehajališče popravljen, so se še na starih okopih videli sledovi Laudonovih topov... Vendar, dve leti potem, je bil Beograd zopet v rokah Turkov.

L. 1806. v času prve vstaje, so Srbi osvojili Beograd pod vodstvom Karađorđević. S tem je postal Beograd glavno mesto osvobodjene Srbije, v katero se je h koncu 1807 preselili tudi "Praviteljstvujuščij Sovjet."

V arhivskih rokah je ostal Beograd do l. 1813. Karađorđević je z ostalimi vojvodi zapustil Srbijo in Beograd je ostal sam in Turki so ga zasedli brez vsakega boja.

V času druge vstaje l. 1815. je v Beogradu bila "Srbika Pilsarna" in l. 1830. je bila Srbija formalno priznana kot država. L. 1841. pa je Beograd postal prestolnica.

Turki so še ostali v mestu, v takozvanem delu "Sancu". L. 1867. pa je bil na Kalimegdanu prečitan sultanov ferman, in Riza-Paša, poslednji beogradske muhafije je predal knezu Mihajlu mestne ključke. V tem hipu je bila na gradu razvita srbska zastava, srbske straže so zamenile turške. Knez Mihajlo je na krasnem konju jezdil v mesto beogradskega...

"In s tem je poslednja turška oblast odšla iz mesta," je rekla Tea.

"Da... In za vedno, je odgovoril njen spremljevalec. "Za rusko Volgo največja reka v Evropi... Ze stari narodi so vedeli za to reko. Spominja se je Herodot. Julij Cezar je pisal o nji in jo imenoval Danuvius."

Takšna je zgodovina tega mesta. Svoboda in suženjstvo, križ in polumesec...

Gospa Marija je tiho vprašala Matevža:

"Torej ni grof Celjaki bil, ki je hotel še takrat Jugoslavijo? Bežite no," je rekel Zdravko.

"To so zaradi lepšega izmislili. Kaj je bilo njemu, nemakemu grofu in feudalistu za jugoslovanstvo, in celo še v tistih časih. Za svojo oblast mu je šlo, nemški vpliv vnesti tudi v slovenske pokrajine na jugu..."

Gospa Marija je pokimala in pripomnila:

"Saj bo menda tako." Nato je rekla:

"Pogledite!... Tisti stolp na najnižjem kraju, ob Donavi... Kaj je to?"

"Takšnih stolpov je bilo prejšnje čase več. Bili so, da so z njih opazovali gibanje na Donavi. Ta se imenuje Nebojša Kula, pravijo ji tudi 'Jakiševa Kula'."

Bil sem že tam in je znameniti ostanek nekdanjosti. Ko so bili Turki tu gospodarji, je bila ječa — mučnica. Ko je sultan Mohamed I. 1456 napadel Beograd, ki ga je branil Hunjadi, so jeli Turki pri nekem naokolu plezati čez zidove. Neki janjar je hotel na Nebojša Kuli zasediti turško zastavo. Srb Đugović, ki je na strehi stolpa stražil, je zagrabil Turka. Ker ga ni mogel drugače premagati, se ga je oklenil in se z njim vred spustil v prepad...

Pod tem stolpom je stala tudi nekoč rimsko brodnjave, ki je križarilo po Savi in Donavi.

Parnik je plul, godba je igrala Straussov valček "Pomladanski zvoki." Tea in Dušan pa sta gledala v valove, ki jih je delal parobrod.

Parnik je plul, nalahno se zibal in Donava se je razprostirala v širino, kakor motornumenkast širok trak na zeleni celini zemlje.

"Mogočna je Donava," je rekla Tea, kakor sama zase.

"Mogočna," je rekel njen spremljevalec. "Za rusko Volgo največja reka v Evropi... Ze stari narodi so vedeli za to reko. Spominja se je Herodot. Julij Cezar je pisal o nji in jo imenoval Danuvius."

"Nemci pa ji pravijo Donau," je rekla Tea.

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

"Oni bi radi dokazali, da je ime Donave, Donau, njihova beseda. Samo, da pri tej svoji trditvi niso složni. Eni bi radi dokazali, da izhaja iz besede 'Thon-au,' ker izvira pod veliko jelko. Smešno. Saj se vendar lahko z gotovostjo reče, da je ime Donava keltskega izvora in da prihaja iz besede Don-av, kar pomeni: globoka voda. Grki in Rimljani so jo imenovali Danubius v njenem gornjem toku do 'Železnih vrat,' a od 'Železnih vrat' do Crnega morja pa Ister, ki je bil poznan še stari narodom."

(Dolje prihodnjik.)

Nezanesljiva služkinja

— Novo služkinjo smo že odslužili. Saj niti prati ni znala. Bila je pa tako predrzna, da nam je ukradla celo pet brisač.

— Tistih najlepših, teta, kajne, ki je bilo na njih napisano "Grand hotel Novara"?

Oh, te ženske!

— Najbolje bo, gospa, če napravimo Roentgenovo sliko.

— Da, gospod doktor, toda po možnosti v profilu, ker me fotograf tako vedno najbolje pogodi.

V krčmi

— Ti si se oženil na stara leta?

— Da.

— Koga si pa vzel?

— Žensko.

— Bedast odgovor! Ali si že videl koga, ki je vzel moškega?

— Da, moje ženo.

V JUGOSLAVIJO

Moderni odnosi in neprekinjena potovanja v vseh razredih... Tedenke odpirajo se New Yorku... Pripravna in hitro izpolnjava vseh in Hamburgu.

ZMERNE CENE

Polazniki vam da vseh lokalnih agent ali

HAMBURG-AMERICAN LINE

117 N. MICHIGAN AVE., CHICAGO

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se odaj lahko naroči na List Prosveta in priključno eden, dva ali tri štane in eno družino in to omogoča celotna k eni naročnini. List Prosveta stane na vsa mesta, na štane ali medlane \$6.00 na eno leto naročnina. Ker pa štani se plačajo pri naročnini \$1.20 za tednik, so jim to priključno k naročnini. Mi priključimo omogoča, dva ali tri štane in eno družino k eni naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predrag za štane S. N. P. J. List Prosveta je naša lastnina in gotovo je shora v vsaki družini nekdo, ki bi rad štali list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. država in Kanado	Za Ceno in Chicago
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 8.00	2 tednika in..... 8.00
3 tednika in..... 12.00	3 tednika in..... 12.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebne vrate denarja ali Money Order v glavnici in si naročite Prosveta, list, ki je naša lastnina.

Polazniki: Vselej kakor hitro kakor tihi članovi preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član in dotična družina, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj zamenjati upravitelju lista, in obenem doplačati dotične vrate listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravitelj sniti datum za to vso naročnino.

PROSVETA, SNPJ, 2487 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priložite polnjen, naročnino na List Prosveta vate 9

Ime _____ Čl. družina _____